

Exkursion i Linnés fotspår till östra Skånes sandmarker 2007-07-08

Exkursionen var i viss mån en nostalgisk tripp, en del av det omfattande firandet av Linnés 300-årsdag. Det var helt logiskt att förlägga exkursionen till dessa delar av Österlen, där Linné glädde sig åt en handfull fynd av oväntade arter nya för Sverige på sin resa i dessa trakter i maj 1749. Även så här långt senare ter sig denna trakt som botaniskt avvikande från hela övriga Norden. Vi vet nu att det beror på en kombination av torrt sommarväder och en speciell typ av sand.

Det har skett en stark förändring i områdets skötsel sedan Linnés tid. Då odlades torra åkerfält i en stor del av området, med mångåriga trädesperioder mellan odlingsåren. På trädorna och övrig mark fick kreaturen beta. Att de speciella arter som Linné fann finns kvar beror på att marken blivit fortsatt omörd på vissa ställen och att betning kunnat fortsätta, ofta som ett led i skötseln av reservat. De mest typiska bitarna kallas för sandstäpp. Där har florans också kommit att berikas med senare införda arter som kommit att trivas.

Elva deltagare med Sven Snogerup som exkursionsledare samlades vid f.d. Rastplats Piraten vid väg 19 ca 1 km norr om Brösarp. Douglasgran (*Pseudotsuga menziesii*) beskådades med sina speciella kottar innan vi traskade över vägen till ett närbeläget sandmarksområde.

Sandig sydslutning N å N Brösarp

Hela denna sluttning består av den kalkrika sand som är underlag för den skånska sandstämpan. Linné korsade sluttningen norrifrån en bit längre österut, där den tidens huvudväg gick.

En vegetation värd kalla sandstämpan fann vi bara i de delar som blivit omrörda ganska nyligen. Vi började vår vandring på ett underlag där ytan blivit föga omörd i senare tid och där är inslaget av sandstämpanarter obetydligt. På den sandiga betesmarken fann vi med detsamma axveronika, vårtätel, hedblomster och oxtunga (*Veronica spicata* ssp. *spicata*, *Aira praecox*, *Helichrysum arenarium*, *Anchusa officinalis*). Ganska snart hittade vi till vår glädje ett fint bestånd av luktvädd (*Scabiosa caulescens*) med minst ett tiotal plantor.

I nedre delen av sluttningen fanns rika bestånd av arter som vi inte är vana vid från platser där de flesta av oss bor. Det kan vi till stor del tacka de hästar för, som glatt sprungit omkring här och skapat nya sandblottor. Några av de växter vi fann var sandnejlika, backtimjan, taklosta, harmynta, tofsäxing, hårdsvingel, lundtrav, liten getväppling, darrgräs, fältmalört, puktörne, fältvädd, fältsippa, liten sandlilja, sandtimotej, flentimotej, solvända, ängshavre, sandstarr och hundtunga (*Dianthus arenarius*, *Thymus serpyllum* ssp. *serpyllum*, *Anisantha tectorum*, *Satureja acinos*, *Koeleria glauca*, *Festuca brevipila*, *Arabis hirsuta*, *Anthyllis vulneraria* ssp. *vulneraria*, *Briza media*, *Artemisia campestris*, *Ononis spinosa* ssp. *maritima*, *Scabiosa columbaria*, *Pulsatilla pratensis*, *Anthericum ramosum*, *Phleum arenarium*, *Phleum phleoides*, *Helianthemum nummularium*, *Helictotrichon pratense*, *Carex arenaria*, *Cynoglossum officinale*). Ett litet bestånd med strandråg (*Leymus arenarius*) växte också i sluttningen. Några arter som inkommit efter Linnés tid fann vi också såsom sandglim och grådådra (*Silene conica*, *Alyssum alyssoides*). Allt detta till trädlärkans (*Lullula arborea*) ljuvliga sång. På väg tillbaka till bilarna hittades fingerhirs (*Digitaria ischaemum*) i väggkanten.

Ravlunden, med Dösen och Öredakaren

Detta är en havsnära variant av sandstäppsliknande vegetation. Sven berättade att Linné aldrig såg dösen. Den låg begravd under en jättedyn som nu bara står kvar i Ravlunden söder om Dösen. Däremot beskrev Linné sandkullen med de stora, gamla ekarna som står kvar än idag. Havängsdösen är över 5000 år gammal och är grav från bondestenåldern.

Sandflykt, skapad genom kulturpåverkan, var länge ett problem i dessa trakter men är nu åter åtgärdat. Den yttersta delen av sandfältet får här god omröring av badande och kringvandrande turister, som övertagit en del av betesdjurens roll. Resultatet är bl. a. en av våra finaste lokaler för sandnejlika (*Dianthus arenarius*). Den var här ännu delvis i blom. Här såg vi en småvuxen, krypande form av gulmåra (*Galium verum*) samt stor sandlilja, hedblomster, sandkrassing, borsttåtel och vitknavel (*Anthericum liliago*, *Helichrysum arenarium*, *Teesdalia nudicaulis*, *Corynephorus canescens* och

Scleranthus perennis). Vi hittade också sandsvingel (*Festuca polesica*) på denna plats.

Vi fortsatte förbi Dösen, över Verkeån och bort till Öredakaren, där havsöringar fångades i betydande mängd till Linnés belåtenhet. Nu skall de sällsynta öringarna sparas, så själva fångstkassarna fattas på den infernaliska fiskfällan.

På de öppna fälten växte backglim (*Silene nutans*) och några tiotal exemplar av sandvedel (*Astragalus arenarius*). Invid vägen stod lundkardborre (*Arctium nemorosum*) och utmed ån ett stort bestånd av hässleklocka (*Campanula latifolia*). Inne på betesmarken fann vi vit björnloka och småborre (*Heracleum sphondylium* ssp. *sphondylium* och *Agrimonia eupatoria*).

Slutningen nedom Kiviks marknadsplats

Här växer sandvedel (*Astragalus arenarius*) i en livskraftig population. Vi fann en hel del plantor och dessutom några som fortfarande var i blom. Sandig mark väl omrörd en gång om året är tydligen precis vad den vill ha. Sven ställer frågan med humor: "Dags att bilda ett reservat för *Astragalus* och piffig okultur?" Här växer även fina bestånd av stor sandlilja, hedblomster och sandnejlika (*Anthericum liliago*, *Helichrysum arenarium* och *Dianthus arenarius*).

Här avslutades exkursionen eftersom det var långt gånget på eftermiddagen och vi tackade Sven för en fin dag. Några deltagare fortsatte tillsammans med Sven och Britt till stranden strax norr om Vitemölle.

Stranden norr Vitemölle

Nära bäcken tittade vi på en annan lyckad invandrare, spjutskråp (*Petasites spurius*). Vi vandrade vidare upp i slutningen där vi såg ett fint bestånd med läkekungsljus (*Verbascum phlomoides*). Vidare fann vi ängsviol, sandnejlika samt Linnés fasliga ogräs "ljungpinnar" – puktörne (*Viola canina*, *Dianthus arenarius* ssp. *arenarius* och *Ononis spinosa* ssp. *maritima*).

Nöjda med en fin dag begav sig de sista deltagarna hemåt.

Referat: Charlotte Wigermo och Alf Porenus